

לקראת אזרחות משותפת

מאמר דעה

14 בנובמבר 2016 | [יזמיה שטרן](#) | מייקל לויטס

Tweet

Share 0

לפני כשלוש שנים קבע בית המשפט העליון של מדינת ישראל כי אין בנמצא לאום ישראלי. נדחתה עתירתם של אזרחים ישראלים, יהודים וערבים, שבקשו לשנות את תוכנו של פרט הלאום במרשם האוכלוסין מהקטיגוריות האתניות והדתיות - "יהודי" ו"ערבי" - הנוהגות כעת, לקטגוריה חדשה: "ישראלי". הפסיקה הכריעה כי לכלל אזרחי ישראל אין זיקות זהות משותפות משמעותיות כדי לייחד את הישראליות כלאום. כולנו אזרחים של אותה מדינה, אך איננו בני אותו לאום.

נראה כי רוב גדול לא רק של היהודים אלא גם של הערבים אזרחי ישראל תומך בעמדה זו. קשה עד בלתי אפשרי לאתר פוליטיקאי או אינטלקטואל ערבי אזרחי ישראל שיגיד שהוא והחתומים על מאמר זה הם בני אותו לאום. ערביי ישראל, בדרך כלל יזדהו כבני הלאום הפלסטיני ואנו כבני הלאום היהודי.

ואולם, גם השיתוף האזרחי בין יהודים וערבים בישראל, מלבד ביטויי הפורמאליים והמשפטיים, איננו עמוק דיו. חוויית האזרחות היא עניין לטיפול מתמשך; יש לעודדה ולקדמה באופן יזום ומודע. דו-קיום יהודי-ערבי בישראל יוכל להתקיים רק אם נעבה את המכנה המשותף האזרחי ביננו. אחת הדרכים לעשות זאת היא באמצעות הוספה של יום חג ישראלי חדש ללוח השנה, שיציין את האזרחות המשותפת הזו. יום כזה איננו בנמצא בישראל: לוח השנה הנוהג הוא יהודי כולו, למעט יום ישראלי אחד – יום העצמאות – שערבים אזרחי ישראל (וגם חלק מהחרדים) אינם חוגגים אותו.

שיעור מעניין בדבר גלגוליו האפשריים של יום אזרחי משתף ומאחד ניתן ללמוד מחג ההודייה האמריקני. מלכתחילה זה היה חג דתי שהוכרז בראשית המאה ה-17 על ידי מאמינים נוצרים אדוקים, שראו עצמם כבני ישראל החדשים, שהגיעו אל אמריקה – הארץ המובטחת, ובקשו להודות לאל הטוב שבמרומים. החג הפך רשמי על ידי הנשיא וושינגטון, בשנת 1789; נקבע לו מועד קבוע על ידי הנשיא לינקולן, בשנת 1863; והמועד שונה למועד הנוכחי על ידי הנשיא רוזוולט, בשנת 1941. מרתק לגלות כי שלושת הנשיאים הדגולים הללו הכריזו מפורשות, כל אחד בדרכו שלו, כי החג מבטא תודה לאל – היינו, זהו חג ששורשיו דתיים במדינה שרוב אזרחיה נוצרים.

והנה, יהודי ארצות הברית, כולל האורתודוקסים שבהם, חוגגים כיום את חג ההודייה בשותפות מלאה ובהזדהות גמורה עם הנוצרים האמריקניים. כמותם גם אזרחים אמריקניים בני דתות וגזעים שונים, ובהם אפילו השחורים, צאצאיהם של העבדים מימי לינקולן וושינגטון, שלא נחשבו כלל אזרחים בחלק גדול של מדינות ארה"ב בזמן ההכרזות המקוריות. בברוקלין היהודית ובדרום העמק הנוצרי, בסולט לייק סיטי המורמונית ובקליפורניה הפלורליסטית, בשכונות של שחורים בדרוויט ובשמורות האינדיאנים בנבדה - הכול יושבים בבתיהם, בסעודות משפחתיות, אוכלים תרנגול הודו, צופים במשחק פוטבול בטלוויזיה ומודים, כל אחד למה ולמי שחשוב לו. החג שבמקורו היה דתי, הפך לחג כל-אמריקני, שמחבר ומאחד את בני הגזעים והדתות השונים תחת דגל אזרחי אחד.

מדינת ישראל לא יכולה להמתין, כמו האמריקנים, לתהליך הבשלה שיימשך מאות שנים, עד שיהיה לנו יום אזרחי מאחד. לקראת יום ההולדת השבעים של המדינה, בעוד כשנה וחצי, יש לפעול לעיצוב יום כזה. ניתן לקרוא לו "יום הדמוקרטיה" או "יום האזרחות". סדר היום הישראלי הסוער, רווי המחלוקות, יחלף באותו יום בשיחה על המכנה המשותף. נחגוג בו את הצלחתנו לקיים דמוקרטיה חיונית, היחידה במזרח התיכון, תוך הדגשת המאמצים לתת תוכן מהותי לסולידאריות הכלל-ישראלית. נשאי המסר יכולים להיות הנשיא ריבלין, מערכת החינוך וכלי התקשורת. מותר לפנטז שבעוד שנים החג הכול-ישראלי יצוין בתפילות בבתי כנסת, במסגדים ובכנסיות ברחבי הארץ. ביום העצמאות נמשיך לחגוג את הריבונות; ביום הדמוקרטיה נחגוג את האזרחות.

מועד מתאים במיוחד ליום הדמוקרטיה הישראלי הוא יום הזיכרון לרצח יצחק רבין. במשך למעלה מעשרים שנים הדגשנו ביום זה את האבל על מותו של האיש. השנה, לראשונה, לא נמצאו מקורות מימון ממלכתיים לעצרת ההמונית בכיכר רבין. התגייסותה של מפלגת המחנה הציוני לקיום העצרת מעוררת כבוד, אך ייחוס הזיכרון של רצח ראש ממשלה לעמדה פוליטית מסוימת מחמיצה את המימוש של הפוטנציאל החינוכי הטמון בו.

חלילה לנו מלקבל בהשלמה את דעיכתו של היום החשוב הזה והתמוגגותו אל השכחה. אדרבא, הגיעה העת לשדרג אותו בתודעה הציבורית, תוך עיצוב מחודש של אופיו, כך שיוכל להפוך ליום כלל-ישראלי, שייזכר בלוח השנה הריבוני, לצמיתות. הדגשת השותפות האזרחית הישראלית ביום זה תהיה הניצחון החשוב ביותר על רוח המחלוקת שהביאה לרצח הנתעב.

מייקל לויטס הוא עולה חדש מארה"ב

המאמר פורסם בהארץ

הערות שוליים